

Viite: OKM:n kommenttipyyntö 20.12.2017

Tekijänoikeuden rajoittaminen lukemisesteisten hyväksi

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida direktiivin (EU) 2017/1564 (jäljempänä VIP-direktiivi) kansalliseen voimaansaattamiseen liittyviä näkökohtia. Mediaryitysten näkökulmasta esitämme seuraavat kommentit:

1. Teosten saattamista vammaisten käytettäväksi koskevaa tekijänoikeussäätelyä on VIP-direktiivin nojalla tarpeen täsmentää ja selkeyttää.
2. VIP-direktiivi ei estä korvauksen maksamista oikeudenhaltijoille rajoituksen perusteella. Direktiivin johdantokappaleen (14) mukaan maksuja edunsaajahenkilöiltä ei saisi kuitenkaan vaatia. Medialiitto pitää kohtuullisena, että valtio maksaisi oikeudenhaltijoille korvauksen. Oikeudenrajoitus merkitsee perustuslain turvaaman omaisuuden suojan rajoittamista. Kun kyse on julkisen vallan palvelusta lukemisesteisille kansalaisille, palvelun "raaka-aine" eli rajoitussäännöksen perusteella pakolla luovutetut oikeudet tulisi korvata oikeudenhaltijoille.
3. Kopioitavan aineiston tulee VIP-direktiivin mukaan olla edunsaajahenkilön tai valtuutetun yhteisön saatavilla laillisesti. Voimassa olevassa tekijänoikeuslain 17 §:n säännöksessä ei ole mainittu laillisuusedellytystä. Katsomme, että laillisuusedellytys on selkeyden vuoksi syytä lisätä säännökseen.
4. Voimassa olevassa laissa ei edellytetä, että lukemisesteisille ja muille vammaisille henkilöille valmistettavat teoskappaleet pysyvät tässä henkilöpiirissä, eivätkä leviä laajemmalle markkinoita haittaavalla tavalla. VIP-direktiivin nojalla voidaan valmistaa aineistoja ainoastaan edunsaajahenkilöiden yksinomaista käyttöä varten. Pidämme välttämättömänä, että maininta edunsaajahenkilöiden yksinomaisesta käytöstä lisätään lakiin.
5. VIP-direktiiviin on sisällytetty säännös niin sanotusta kolmen kohdan testistä: säädettyä poikkeusta sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja. Vastaava säännös sisältyy myös tietoyhteiskunnan tekijänoikeusdirektiiviin (2001/29/EY). Esitämme harkittavaksi, että kolmen kohdan testiä koskeva säännös lisättäisiin

tekijänoikeuslain 2 lukuun, joka koskee tekijänoikeuden rajoituksia. Tämä selkeyttäisi poikkeusten ja rajoitusten yleistä tulkintaa.

6. Kolmen kohdan testin soveltamisesta seuraa, että markkinoilla saatavilla olevista, äänikirjana julkaistuista teoksista ei ole perusteltua valmistaa erikseen kappaleita tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Tämä olisi ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja haittaisi kohtuuttomasti oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.
7. Valtuutettujen yhteisöjen velvoitteista on VIP-direktiivin mukaan säädettävä. Näin ollen direktiivin 5 artiklan mukaiset velvoitteet on sisällytettävä tekijänoikeuslakiin. Velvoitteiden noudattamista tulee myös valvoa.
8. Kiinnitämme lopuksi opetus- ja kulttuuriministeriön huomiota siihen, että näkövammaisten käyttöön tarkoitettuja Celia-äänikirjoja tarjotaan myös yleisissä kirjastoissa (<https://www.celia.fi/palvelut/äänikirjat-yksityishenkilöille/>). Äänikirjoja voi saada lainaan kuka tahansa oman ilmoituksensa perusteella – kirjallista todistusta lukemisesteestä ei vaadita ja vastuu sääntöjen noudattamisesta on lainaajilla itsellään. Järjestelyyn sisältyy riski väärinkäytöstä ja kilpailun vääristymisestä kasvussa olevalla äänikirjamarkkinalla. Katsomme, että Suomen ei tulisi hyväksyä yleisiä kirjastoja VIP-direktiivissä tarkoitetuiksi valtuutetuiksi yhteisöiksi. Vaihtoehtoisesti lukemisesteisten henkilöiden tunnistamiseen tulisi kehittää luotettava ja henkilötietojen riittävän suojan takaava järjestelmä.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Satu Kangas
johtaja, lakiasiat ja viestintäpolitiikka

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsensyntyksemme edistävät sananvapautta, kotimaista kulttuuria ja demokratiaa tuottamalla suomalaisille laadukkaita mediatuotteita ja -palveluja. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto ja Suomen Kustannusyhdistys. Yhdessä edustamme lähes 700:ää yritystä, jotka työllistävät noin 20 000 henkilöä ja tuottavat 4,3 miljardin euron liikevaihdon.